

Krzysztof GERLIC

Politechnika Śląska, Gliwice
Wydział Architektury

AKTYWNY WYPOCZYNEK UCZESTNIKÓW WIDOWISK SPORTOWYCH

Streszczenie. W artykule przedstawione zostały zagadnienia związane z pobytem ludzi na trybunach stadionu, z tym, jak ten pobyt wpływa na ich samopoczucie i na regenerację organizmu. Projektanci poszukując najlepszych rozwiązań architektonicznych powinni dbać nie tylko o funkcjonalność i bezpieczeństwo konstrukcji. Powinni też zwrócić uwagę na odczucia, jakich doznają widzowie imprez sportowych. Powinni zwrócić uwagę jak to wpływa na ich zdrowie. Na ile pozwala to na przywracanie naturalnych zachowań i czynności ludzkiego organizmu. Poprzez pobyt na świeżym powietrzu i pozytywne wyładowanie emocji następuje samooczyszczenie organizmu.

ACTIVE REST OF SPORT SPECTACLE PARTICIPANTS

Summary. In this article are introduced problems connected with a stay of people on tribunes of stadium and how this stay influences onto them mood and onto regeneration of organism. Designers seeking they should bests' architectural solutions take cares not only about functionality and safety of construction. They should turn attention also on feelings, which spectators of sport events will experience. They should turn attention how this health influences onto them and how permits this onto restoring of natural maintenances and actions of human organism. Across stay on fresh air and positive discharge of emotion follows self cleaning.

1. WPROWADZENIE

W najbliższym czasie będzie przebudowywana duża liczba obiektów sportowych, dlatego próba przybliżenia problemów związanych z projektowaniem stadionów pod kątem wykorzystania ich do poprawy zdrowia użytkowników oraz zmiany sposobu spędzania wolnego czasu wydaje się bardzo istotna. Wiele stadionów w Polsce znajduje się w złym stanie technicznym, większość z nich posiada bardzo niski standard wyposażenia i

użytkowania. Dodatkowo odbywające się tam imprezy, zwłaszcza mecze piłki nożnej, nie zachęcają do spędzania tam wolnego czasu razem z rodziną czy przyjaciółmi.

Mówiąc o rekreacji^{1,2} mamy na myśli odnawianie sił fizycznych i psychicznych człowieka za pomocą rozmaitych form aktywności umysłowej lub fizycznej, ale innych niż wynikające z obowiązków codziennego życia³. Na pewno bezpośrednie uprawianie sportu poprawia działanie organizmu ludzkiego, lecz aby zachęcić do tego pozostałych, nieaktywnych ludzi, trzeba mobilizacji, trzeba pokonania pierwszego oporu, jakim jest namówienie do opuszczenia mieszkania, wyjścia na zewnątrz. Jedynie dzięki udziałowi w imprezach na stadionie i hali sportowej istnieje możliwość zobaczenia sportowców, oceny ich zachowania oraz bezpośredniego kontaktu emocjonalnego z zawodnikiem. Dlatego w artykule podjęta jest próba analizy, jakie czynniki korzystnie wpływają na zdrowie widzów imprez sportowych.

Historycznie rzecz biorąc, stadiony były budowane w starożytnej Grecji i Rzymie, a później, dopiero w czasach nowożytnych, wraz z odrodzeniem się ducha idei olimpijskich. Samo słowo stadion pochodzi od greckiego στάδιον – miejsce, w którym stoją ludzie, czyli miejsce mało aktywnego sposobu spędzania czasu. Bardzo szybko nazwa ta przyjęła się dla miejsca zawodów lekkoatletycznych. Był to zwykle obiekt odkryty, z bieżnią o określonej długości, stąd powstała nawet starogrecka jednostka długości (1 stadion = 600 greckich stóp, czyli od 174 do 210 m) [10]. Obecnie przez nazwę stadionu sportowego rozumie się nie tylko teren z urządzeniami sportowymi, trybunami i szatniami, ale coraz ważniejsze jest również wyposażenie techniczne, w tym: instalacje oświetleniowe, zegar, informatory, telebimy, podgrzewane boiska i nawet ruchome dachy. Współczesne stadiony to nie tylko dzieła architektury, to w niektórych przypadkach całe kompleksy urbanistyczne, a zarazem złożone ruchome maszyny.

2. SPORT

Idea rozwoju fizycznego, bycia lepszym od innych, rywalizacji z innymi jest przypisana naturze ludzkiej, podstawowym instynktom. Podobne zachowania można również zaobserwować u zwierząt. Natomiast idea szlachetnego współzawodnictwa i braterstwa wszystkich narodów to już pomysł powstały podczas igrzysk. Zrodził się jako część uroczystości religijnych ku czci jakiegoś bóstwa (w Olimpii ku czci Zeusa). Obecnie chęć zdobycia najlepszych wyników sportowych prowadzi nieraz do nieuczciwej walki, a nawet do nieuczciwych metod przygotowania się do niej. Za dobrymi wynikami stoją profity materialne, które wypaczają często ducha uczciwej rywalizacji. W obawie o uczciwość i bezpieczeństwo zawodników oraz w celu zwiększenia atrakcyjności danej dyscypliny wprowadzane są przepisy i sędziowie, którzy pilnują przestrzegania tych przepisów.

¹ Aktywny wypoczynek na świeżym powietrzu. Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa.

² Odpoczynek, wytchnienie rozrywka, (z łac. tworzę na nowo, przywracam postać pierwotną siły) Słownik Wyrazów Obcych, PWN, Warszawa.

³ <http://pl.wikipedia.org>.

Głównymi bohaterami każdej imprezy sportowej są zawodnicy. Ludzi przyciąga sława zawodników, ich wielkość, wyjątkowość, gwarancja dobrego widowiska. Poza tym duma z tego, że w sportowym widowisku bierze udział „nasz zawodnik”, identyfikujący się z tym samym krajem, regionem lub miastem, powoduje większe zaangażowanie w doping i gorętszy kontakt emocjonalny. Te słowa „nasz zawodnik” lub „nasza drużyna” to słowa święte. Nie wolno wypowiadać ich źle, żeby nie zapeszyć wyniku. Symbol noszenia wieńca laurowego przysługiwał w Grecji jedynie bogom i zwycięzcom igrzysk, dlatego do dnia dzisiejszego pozostał on symbolem należnej sławy i zaszczytów.

Wyższa ranga imprezy, oczywiście, przyciąga większe sławy sportu, a to powoduje, że przybywają szersze rzesze widzów. Przy czym podczas wielkich imprez sportowych występuje znacząca dysproporcja ilości widzów i zawodników. Poza dużymi imprezami sportowymi istotne są też imprezy, w których większa liczba uczestników bierze aktywny udział. Zachęcanie dzieci, młodzieży szkolnej, a nawet dorosłych do spartakiad, imprez promujących zdrowie i kulturę fizyczną jest bardzo ważne. Spotkania, zawody odbywające się na znanych obiektach, odbierane są jako ważniejsze. Nawet jeżeli nie są bezpośrednio organizowane na płycie głównej tylko na boiskach pomocniczych. Określenie, że impreza odbyła się przy stadionie, podnosi rangę wydarzenia. Wszelkie inicjatywy zmierzające do organizacji masowych, amatorskich imprez sportowych zasługują na pochwałę i powinny być maksymalnie nagłaśniane i dotowane finansowo.

3. WIDOWISKO

Dramaturgia walki, sposób dojścia do zwycięstwa i chwilowe porażki stanowią bardzo ważną część zawodów sportowych. Możliwość obserwacji, dopingowania swoim ulubionym zawodnikom pozwala współuczestniczyć w zmaganiach. Siła fizyczna, sprawność, wytrzymałość organizmu i do tego budowa ciała sportowca zawsze stanowiły źródło zainteresowania widzów, zwłaszcza płci przeciwnych.

W każdej dyscyplinie sportowej zawodnicy muszą wykazać się nie tylko wrodzonymi zdolnościami, ale również odpowiednim przygotowaniem. W dyscyplinach indywidualnych zawodnicy przede wszystkim muszą posiadać odpowiednią wytrzymałość i technikę pokonywania trudności. Natomiast w grach zespołowych dodatkowo istotna jest zdolność współpracy w drużynie i umiejętność podejmowania szybkich decyzji. Stąd gry zespołowe cechuje z reguły większa szybkość akcji i większa widowiskowość, budząca znacznie większe emocje.

W celu ściągnięcia większej liczby widzów organizowane są imprezy sportowe o wysokiej randze, szeroko reklamowane, z nagrodami o znaczącej wartości, zapewniające widowisko na najwyższym poziomie. Dzięki temu możliwa jest obecność tzw. sław sportu. To przyciąganie większej liczby widzów wynika przede wszystkim z chęci zwiększenia zysku organizatorów. Nawet jeśli zysk przysłania idee sportowe, to dlatego przedsięwzięcia komercyjne muszą

być źle kojarzone? Przecież uczestniczenie w zajęciach aerobicy lub fitness jest też związane z dochodami uzyskiwanymi przez właścicieli obiektów. Przecież spędzanie wolnego czasu może być organizowane dowolnie, w zależności od grup społecznych i wiekowych. Dla niektórych ludzi, zwłaszcza w młodym wieku, uczestniczenie nawet w głośnej imprezie z dużą ilością emocji jest tak samo relaksujące, jak dla innych wypoczynek wśród zieleni i ciszy.

Rys. 1. Pełna widownia na ligowym meczu piłki nożnej w Poznaniu [fot. autor]

Fig. 1. The full audiences on league football match in Poznań [photo. author]

To uczestniczenie w tłumie, przebywanie wśród ludzi odczuwających podobne doznania, dla człowieka zagubionego w codziennych indywidualnych problemach jest przeżyciem pozytywnym, odzyskiwaniem wiary w swoje możliwości. Oglądanie widowiska w wielotysięcznym tłumie wiąże się ze wzmocnieniem doznań. Znane są pojęcia w psychologii takie, jak wyobraźnia tłumu [1]. Nawet jeżeli wydarzenia przebiegają nieco inaczej niż życzyłyby sobie tego tłum, to ich odbiór może być zgodny z wyobrażeniem i niekoniecznie zgodny z rzeczywistością. Poza tym występujące interakcje powodują, że zawodnicy w obecności rozentuzjasmowanego tłumu, będąc pomiędzy innymi zawodnikami, osiągają zdecydowanie lepsze wyniki, co nazywane jest zjawiskiem facylitacji społecznej. Wykorzystywanie wyobraźni tłumu poznane było przez Le Bona [1] i wykorzystywane między innymi przez takich przywódców, jak Hitler, do osiągnięcia ogromnego wpływu na ludzi. Uczestnicy nazistowskich wieców ślepo wierzyli w słowa swego przywódcy, ponieważ poddani byli przygotowanym widowiskom, z dodatkowymi efektami akustycznymi i wizualnymi. Stawali się nieświadomymi uczestnikami wyreżyserowanego misterium.

Dla Rzymian nie były ważne szlachetne współzawodnictwo i braterstwo. W rzymskich stadionach i amfiteatrach najważniejszym aspektem była widowiskowość imprez. Stąd nie było już czystych dyscyplin sportowych, a jedynie brutalna walka na śmierć. Stawiane wtedy budowle są wzorami współczesnych obiektów widowiskowych: z dobrą widocznością i akustyką (potęgującą doping widzów) oraz dobrze rozwiązaną komunikacją, pozwalającą na prostą i szybką ewakuację tysięcy widzów. Niektóre obiekty posiadały również rozpinane zadaszenia, chroniące przed promieniowaniem słonecznym. Obecne stadiony dodatkowo wzbogacone są w rozwiązania estradowe jak odpowiednie nagłośnienie, oświetlenie oraz telebimy. Widownia kształtuje się pod kątem zapewnienia wysokiego komfortu wszystkim widzom. Jej układ i profil są bardzo szczegółowo dobierane. Stadiony nie tylko wykorzystywane są na imprezy sportowe, ale ze względu na możliwość pomieszczenia tysięcy widzów są miejscem, gdzie odbywają się np. koncerty rockowe. Specjalnie przygotowywane sceny pozwalają na organizowanie widowisk na świeżym powietrzu, a właściwie ukształtowana widownia pozwala na dobre obserwowanie wykonawców.

4. OBIEKT

Architekt Peter Eisenman, projektant stadionu Arizona Cardinals stwierdził, że „budowa stadionu dla niego jest tym, czym dla katolika budowa katedry” [10]. Stadion to nie miejsce, gdzie zmieniając kanały telewizyjne napotyka się program sportowy. To miejsce, do którego trzeba chcieć przyjść, podjąć świadomą decyzję, pokonać trudności związane z dojazdem, dojściem, a następnie aktywnie uczestniczyć w wielogodzinnym widowisku, aby po opuszczeniu stadionu przeżywać powtórnie, wspominać i dzielić się doznaniem z innymi.

Projektant podejmując decyzję o formie nowego obiektu powinien mieć wizję całości. Powinien stworzyć budowlę o ciekawej formie architektonicznej, identyfikującej się z określonym miejscem. Niektóre ze znanych stadionów rozpoznawalne są na pierwszy rzut oka, są jakby swoimi ikonami. Zadaszenie trybun pozwala projektantowi na ciekawe ukształtowanie formy obiektu. Ze względu na duże rozpiętości występujących zadaszeń i konieczność umieszczenia podpór po zewnętrznej stronie widowni konieczne jest wykorzystywanie najłżejszych rozwiązań konstrukcyjnych. Konstrukcje z dachami wiszącymi, wykonanymi z tkaniny, są jednymi z częściej stosowanych rozwiązań. Zastosowanie blachy jako pokrycia zmniejsza ilość światła przedostającego się na trybuny. Tkanina natomiast wymaga specyficznego ukształtowania i odpowiednich metod zamocowania, aby nie doprowadzić do jej odkształcenia pod wpływem podmuchów wiatru. W większości wybudowanych i przebudowanych stadionów w Niemczech na Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej zadaszenia wykonane są z tkaniny [3]. Najnowszym materiałem rozwiązaniem jest zadaszenie z folii ETFE. Rozwiązanie zastosowane w Allianz Arena w Monachium budzi duże zainteresowanie architektów, co widać po propozycjach projektowych na Euro 2012 w Polsce [12]. Powielanie sprawdzonych rozwiązań ma sens pod

warunkiem, że jest dostosowane do lokalnych warunków. Pojawienie się mody na rozwiązania może być niebezpieczne i powodować pojawianie się zunifikowanych form.

Rys. 2. Nowoczesny stadion w Wolfsburgu [fot. autor]
Fig. 2. Modern stadium in Wolfsburg [photo. author]

Na Śląsku w ostatnim czasie toczyła się dyskusja w mediach [12] na temat idei przebudowy lub budowy nowego Stadionu Śląskiego. Ciekawymi głosami w dyskusji były wypowiedzi podkreślające tzw. ducha obiektu, autentyczność miejsca i historię stadionu. Przeciwnicy mówili, że należy wybudować nową budowlę z nowoczesnym zapleczem, a nie budowlę opartą na wałach ziemnych i wprowadzającą widzów poprzez koronę stadionu. Rozwiązania oparte na womitacjach pozwalają na znaczne skrócenie czasu ewakuacji, a zarazem napełniania i opróżniania stadionu przez tysiące widzów.

W starożytności stadiony przede wszystkim były dostosowane do rzeźby terenu, aby widownia była wpisana w istniejące skarpy. Stąd ich lokalizacja w otwartym i pofalowanym krajobrazie. Obecne możliwości budowlane pozwalają na wybudowanie stadionu w prawie dowolnym miejscu. O wyborze lokalizacji decydują powiązania komunikacyjne i wielkość działki. Możliwość doprowadzenia lub dowiezienia tysięcy osób, w możliwie krótkim czasie, decyduje o funkcjonalności danego kompleksu. Na przykład położenie Stadionu Śląskiego w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku (WPKiW) jest bardzo dobre. Przebiegająca bezpośrednio ważna arteria komunikacyjna z północy na południe Śląska, w niewielkiej odległości Drogowa Trasa Średnicowa i trochę dalej autostrada A4 pozwalają na prawidłowe skomunikowanie z resztą województwa i kraju. Obecnie istniejące rozwiązania pozwalają na

zorganizowanie tymczasowych parkingów w pewnej odległości od stadionu, a dojścia odbywają się alejkami parkowymi niekolidującymi z ruchem samochodowym. Problematyczny dojazd do stadionu potrafi zniechęcić do udziału w imprezie. Podobnie jest z niebezpiecznymi ciemnymi dojściami zwłaszcza po wieczornych imprezach. Jak twierdzą właściciele Stadionu Śląskiego, obecny stan jest przejściowy ponieważ projektowana jest przebudowa istniejących parkingów na wielokondygnacyjne, które mają służyć jednocześnie gościom WPKiW.

Poza tym bardzo istotne jest doświadczenie służb organizacyjnych i porządkowych zajmujących się przystosowaniem okolicznego układu komunikacyjnego na potrzeby imprez masowych.

Dla widzów na stadionie przede wszystkim istotne są wygodne siedzenia, dobra widoczność i komfort pobytu na stadionie [8], czyli możliwość zakupu posiłków z napojami oraz czyste i przestronne toalety. W celu uniknięcia wpływu niekorzystnych warunków atmosferycznych wprowadzane są zadaszone trybuny, chroniące przed deszczem i promieniami słonecznymi. Warunki atmosferyczne potrafią bardzo utrudnić udział w widowisku, tylko czasami mogą potęgować doznania i czynić dane widowisko bardziej fascynującym. Dzięki odpowiednim rozwiązaniom projektowym możliwe jest osiągnięcie właściwych warunków mikroklimatycznych na stadionie. Zastosowanie zadaszonych trybun nie tylko chroni przed bezpośrednim działaniem promieni słonecznych i deszczu, ale obniża temperaturę powietrza. Nawet jeśli imprezy są organizowane po zachodzie słońca, to wielogodzinne działanie promieni słonecznych skumulowane jest w konstrukcji i wieczorem oddaje ciepło.

5. WIDZOWIE

Ludzie uczestniczą w widowiskach sportowych z różnych przyczyn. Tomczyk [8] udowadnia, że oglądanie wyczynów i sprawności na arenie sportowej wynika z podstawowych instynktów samozachowawczych człowieka, jak walka o przetrwanie i walka o terytorium. Chociaż kibice nie uczestniczą bezpośrednio w zawodach, wywierają na nie wpływ, poprzez swoją liczebność, doping, okrzyki aprobaty, zachęty lub dezaprobaty. Kreują w ten sposób atmosferę imprezy.

Główną cechą charakterystyczną widowni sportowej jest jej wysoka pobudliwość emocjonalna. W czasie trwania zawodów emocje widzów mogą oscylować między dwoma skrajnymi biegunami. Jeśli zawodnik, któremu kibicujemy, odnosi sukces, pojawiają się emocje dodatnie, jeśli przegrywa - ujemne. Niektórzy badacze uważają, że emocje sportowe są uwarunkowane genetycznie. Zwierzęta mają biologicznie ukształtowany mechanizm obrony terytorium i człowiek również broni np. terytorium własnego domu. Według niektórych te same mechanizmy leżą u podstaw zawodów sportowych. Takie formy walki o terytorium przeciwnika bardzo podniecają widzów, można je zrozumieć, gdy zgodzimy się z hipotezą, że są one związane z emocjami walki o przetrwanie, jakie zapewnia własne

terytorium. W świecie zwierząt i ludzi występuje zjawisko hierarchii ważności. W sporcie bardzo wyraźna jest walka o prymat, a rywalizacja o pierwszeństwo jest widowiskowa i przyciąga tłumy kibiców.

Rys. 3. Gorący doping kibiców w Gliwicach [fot. autor]

Fig. 3. Hot doping of fans in Gliwice [photo. author]

Geneza emocji sportowych sięga procesu kształtowania się tożsamości. Cialdini [2] twierdzi, że człowiek utożsamiając się z kimś przypisuje sobie zalety tego obiektu. Kibice sportowi utożsamiając się z jakimś zespołem lub zawodnikiem przeżywają silne emocje w trakcie zawodów, bo wynik określa ich subiektywne poczucie własnej wartości.

Duże imprezy, zwłaszcza mecze piłki nożnej, kojarzone są ze złym zachowaniem kibiców. Z jednej strony mecze piłki nożnej zachęcają do żywiołowego dopingu, z drugiej strony brak atrakcji na boisku, nieciekawa gra zawodników i przypadki niesprawiedliwego sędziowania potęgują brak ujścia nagromadzonych emocji. Na mecze przychodzą młodzi mężczyźni, których rozpira energia, stąd wewnętrzna potrzeba wyładowania. Dlatego trybuny stadionów stają się miejscem wandalizmu, alkoholizmu i bójek. W szczególny sposób odnosi się to do tzw. „szalikowców” kreujących siebie jako zwartą subkulturę młodzieżową, która pozornie kibicuje wybranej drużynie piłkarskiej (szalik w barwach klubowych), faktycznym jednak ich celem jest uprawianie zbiorowych bijatyk z kibicami zespołu przeciwników lub policją i służbami porządkowymi. W niektórych przypadkach wywoływanie „zadymy” na widowni i wokół stadionu jest ważniejsze niż wynik meczu.

Uczestnictwo w tłumie powoduje, że zaczynają działać takie zachowania, jak próżniactwo społeczne i rozproszenie odpowiedzialności [6]. Indywidualne zachowania poszczególnych osób przebiegają zupełnie inaczej niż w dużej grupie. To grupa staje się jakby osłoną dla złego zachowania. Zanika wtedy też lęk przed oceną swojego zachowania przez innych, stąd

pojawiają się wyjątkowe wybryki, niespotykane w normalnym społeczeństwie, a potęgujący wszystko wpływ alkoholu nie wymaga dodatkowych wyjaśnień.

Projektantom i organizatorom imprez sportowych tego typu zachowania stwarzają dodatkowe problemy, konieczne do rozwiązania. Dlatego na stadionach konieczne są: ogrodzenia sektorów, zwłaszcza dla kibiców przyjezdnych, w celu oddzielenia większych grup od siebie; monitoring pozwalający na śledzenie i dokumentowanie zachowania poszczególnych kibiców; identyfikacja kibiców poprzez legitymowanie i kontrolowanie wchodzących na trybuny. Obecne najnowocześniejsze stadiony przestały być miejscem złego zachowania dzięki zastosowanym rozwiązaniom. Pojawiające się doniesienia o problemach na stadionach wynikają z nieprzygotowanych obiektów lub błędów organizacyjnych i niekompetentnych służb.

Bardziej naturalną możliwością poprawy zachowania kibiców jest zachęcanie do kibicowania przez kobiety. Przebywając na widowni razem z mężczyznami powodują emocjonalne interakcje. Opisywane to jest przez Tomasza Sahaja [7], jak to było różnie realizowane w historii, od całkowitego zakazu w starożytnej Grecji, do pełnego dostępu, a nawet zachęty w czasach obecnych. Sahaj opisuje przykłady, kiedy kobiety pokonywały przyzwyczajenia i zakazy, kiedy wchodziły na stadiony i bardziej żywo uczestniczyły od mężczyzn. Interesujące są przykłady buntu kobiet z krajów arabskich, gdzie do dziś kobietom nie wolno przebywać i uczestniczyć w tego typu widowiskach.

Innym pozytywnym przykładem zachowania się kibiców na stadionach są mecze National Football League. Dla świeżo przybyłych z Europy, Azji czy Ameryki Południowej w pierwszym odczuciu to dziwny sport. Jednak po poznaniu zasad, atmosfery i napięcia, jakie towarzyszy meczom NFL, nawet sceptycy i malkontenci szybko zmieniają zdanie. Ciągłe doskonalony i bijący wszelkie rekordy popularności produkt rozrywkowy jest wzorem, jeżeli chodzi o planowanie i zarządzanie. Forma i skala, do jakiej ta liga urosła w naszych czasach, przerasta wszelkie oczekiwania i prognozy. W sezonie 2006 zanotowano średnią 66 000 widzów na mecz. W całych Stanach Zjednoczonych, na meczach, co tydzień uczestniczyło 375 000 kobiet [5].

Aby sprawdzić, jakie są potrzeby i oczekiwania widzów w trakcie imprezy sportowej, czasami wykonywane są badania naukowe. Przykładem mogą być badania przeprowadzone przez zespół pod kierunkiem Zygmunta Waśkowskiego [9] na Mityngu Lekkoatletycznym Gwiazd, który odbył się w Poznaniu w 2003 r. Badano ocenę atrakcyjności imprezy sportowej, a przede wszystkim porównano oczekiwania i doznania widzów na stadionie. Z badanych pięciu kryteriów dwa o najwyższej wadze, to:

I. Profesjonalizm zawodników i organizatora zawodów sportowych

- wysoki poziom rywalizacji,
- wola walki, zaangażowanie zawodników do końca zawodów,
- gra fair play,

- dobre wyniki reprezentantów Polski,
- udział w zawodach znanych zawodników.

II. Atmosfera na zawodach

- imprezy towarzyszące (rozgrywki juniorów, gra pokazowa, liga międzyszkolna, pokazy zawodników z innych dyscyplin sportowych),
- organizacja i zagrzewanie kibiców do dopingiu,
- kontakt zawodników z kibicami w trakcie zawodów,
- częste eksponowanie barw i symboli klubowych.

Pozostałe, o niższej wadze, to:

III. Baza materialna organizowanych zawodów.

IV. Sprawność organizacji zawodów.

V. Oprawa zawodów.

Wyjątkowo cenne w tych badaniach jest to, iż nie były przeprowadzone na meczu piłki nożnej, tylko na zawodach lekkoatletycznych, czyli na imprezie gdzie siła emocji jest dużo mniejsza i pozwala na bardziej obiektywne spojrzenie na oczekiwania kibiców.

6. PODSUMOWANIE

W powyższych rozważaniach wynika, że uczestniczenie w imprezach sportowych, nawet w taki biernej formie, jak zasiadanie na trybunach, ma wiele korzystnych cech. Przebywanie w zamkniętych pomieszczeniach w pracy, w mieszkaniu odcina człowieka od bezpośredniego kontaktu ze środowiskiem zewnętrznym. Natomiast przebywanie na świeżym powietrzu powoduje naturalną regenerację organizmu. Dla mieszkańców dużych miast tereny przy stadionie są tym najbliższym miejscem wypoczynku. O ile małe skwery i spokojne parki nie prowokują do aktywnego spędzania tam czasu, o tyle alejki pomiędzy boiskami działają mobilizująco.

Udział w imprezach wiąże się nie tylko z siedzeniem lub staniem. W Europie sektory dla stojących są rzadkością, a w Stanach Zjednoczonych, gdzie króluje NFL, prawie we wszystkich stadionach są sektory dla stojących. Te sektory pozwalają na większą swobodę i prowokują do bardziej intensywnego dopingiu. W Europie nawet jeśli ktoś wstaje, to jest upominany przez widzów siedzących za nim, co zmniejsza intensywność dopingiu, a nawet wprowadza pewien dyskomfort.

Z cytowanych badań [9] wynika, że o atrakcyjności imprezy decydują przede wszystkim profesjonalizm zawodników i organizatora zawodów sportowych oraz atmosfera imprezy, za którą po części odpowiada organizator i kibice. Udział kibiców w imprezie sportowej może polegać nie tylko na uczestnictwie, czyli dojechaniu, przyjeździe i pokonaniu związanych z tym trudności. Przede wszystkim aktywny udział kibiców polega na oglądaniu i dopingiu, czyli oklaskach, okrzykach, śpiewie, tupaniu, wymachiwaniu rękami, powstawaniu, czasami nawet podskakiwaniu. Działania te powodują między innymi pogłębianie oddechu, dokrwienie

kończyn i przyspieszoną pracę serca. Poza tym ćwiczą poczucie rytmu i koordynacji ruchowej. Pojawiająca się swego rodzaju choreografia zachowania kibiców, jak wymachiwanie szalikami, podskakiwanie rzędami lub powstawanie sektorami, czyli tak zwana „meksykańska fala”, świadczą o bardzo dobrym widowisku. Dodatkowo możliwość natychmiastowego wyładowania emocji poprzez gwizd i dezaprobatę powoduje rozluźnienie organizmu, powstający stres nie jest zatrzymywany wewnątrz.

Oderwanie od codziennych problemów i stresów związanych z pracą powoduje, że regenerują się siły fizyczne i psychiczne. Pojawiające się chwile napięcia emocjonalnego przedzielone są chwilami spokoju, oddechu i relaksu. Nawet, jeśli widzowie obserwują niepowodzenia, to może to powodować zmniejszenie wagi niepowodzeń osobistych, a pozytywne przykłady zachowania zawodników są mobilizacją do działania, do pokonywania codziennych problemów.

Uczestniczenie w dużej społeczności, w tłumie, powoduje, że przywracane są podstawowe instynkty ludzkie, mocno tłumione w pracy, w życiu codziennym. Człowiek w kontaktach międzyludzkich zachowuje dystans natomiast na stadionie odległości między widzami są zmniejszone do minimum. Powoduje to, że muszą być przełamane pewne wewnętrzne opory. Poza tym przebywanie między ludźmi przywraca więzi międzyludzkie, gdyż na stadionie spotykają się ludzie o podobnych zainteresowaniach.

Kolejnym plusem w takim sposobie spędzania wolnego czasu jest brak jakichkolwiek ograniczeń. W Polsce jeszcze nie ma zwyczaju uczestniczenia całymi rodzinami w imprezach sportowych, ale zastosowanie najnowszych rozwiązań technicznych pozwala już na pełną dostępność osób niepełnosprawnych, starszych i rodzin z dziećmi. Uprawianie bardziej aktywnej rekreacji przez niepełnosprawnych wymaga pokonania wielu trudności, oporów i reakcji ludzi.

Trzeba tu powtórzyć za Jerzym Tomczykiem [6] „marzeniem tylko jest, by widowiska sportowe wyzwały w oglądających pozytywne emocje, poczucie solidarności i braterstwa, by sport jednoczył, a nie dzielił”. Natomiast projektanci powinni dołożyć wszelkich starań, aby usprawnić i uatrakcyjnić widzom pobyt na stadionach.

BIBLIOGRAFIA

1. Le Bon G.: Psychologia tłumu. Antyk, Kęty 2004.
2. Cialdini R.: Wywieranie wpływu na ludzi. GWP, Gdańsk 1994.
3. Llorella A.: Stadium design. Daab, New York 2006.
4. Matuszewicz Cz.: Widowisko sportowe. Analiza psychospołeczna. Wydawnictwo AWF, Warszawa 1990.
5. Reiko C.: Czas na NFL. www.dziennik.com.
6. Rathus S. A.: Psychologia współczesna. GWP, Gdańsk 2004.
7. Sahaj T.: Kobiety na boisku i widowni. Sport wyczynowy 5-6/2006, s. 47-54.

8. Tomczyk J.: Kto i dlaczego ogląda widowiska sportowe? Rys widowni sportowej z psychologicznego punktu widzenia. <http://eduseek.interklasa.pl/artykuly/artykul/ida/4259/idc/1/>
9. Waškowski Z.: Ocena atrakcyjności widowiska sportowego. Katedra Strategii Marketingowych, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2004.
10. Wirszyłło R.: Urządzenia sportowe, projektowanie i budowa. Arkady, Warszawa 1966.
11. Eisenman P.: wywiad w filmie Super Stadium z serii Extreme Engineering. Discovery Chanel, 2006.
12. <http://miasta.gazeta.pl/katowice/0,80201.html>
13. Marzyński S.: Podstawy projektowania architektonicznego. Arkady, Warszawa 1969.
14. Bell P., Greene Th., Fisher J., Baum A.: Psychologia środowiskowa. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004.
15. Pelczarski Z.: Modernizacja śląskiego giganta. Architektura i Biznes 12/1998.